

ARHIV DRUŽBOSLOVNIH PODATKOV

Analiziraj podatke! Deli raziskavo! Prispevaj k znanosti!

ZAGOTAVLJANJE ZAUPANJA VREDNIH DIGITALNIH STORITEV ZA OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE

Maja DOLINAR in Janez ŠTEBE

Posvetovanje Družbeni in gospodarski vidiki uporabe digitalizirane kulturne dediščine v Sloveniji, 16. in 17. maj 2019

- nacionalno podatkovno središče za družboslovje
- **primarna vloga je prevzem, digitalno ohranjanje raziskovalnih podatkov in povezanih digitalnih vsebin, ter posredovanje le-teh za potrebe druge rabe ciljnim uporabnikom, med katerimi so raziskovalci, študentje in druga javnost**
- preko 600 družboslovnih raziskav, najstarejša iz leta 1968 (malo kvalitativnih); cca. 700 uporabnikov letno (90 % izobraževanje, 10 % znanstveno-raziskovalni)
- član CESSDA ERIC
- 2018 – pridobljen osnovni certifikat zaupanja vrednih arhivov *CoreTrustSeal*

Zaupanja vredni digitalni repozitoriji podatkov

„Subjekti raziskovanja rabijo zagotovilo zaupanja da bodo podatki o njih ustrezno obravnavani. Raziskovalci, ki predajajo podatke, morajo zaupati, da bo [PS - podatkovni servis] ravnal s podatki tako kot je določeno v sporazumu o predaji. Uporabniki PS morajo imeti zagotovila, da se na različice podatkov, do katerih dostopajo preko PS, lahko zanesejo in da so vse spremembe na različicah podatkov utemeljene in dokumentirane. Skratka, [katerikoli resen PS] mora biti zaupanja vreden digitalni repozitorij.“ (**Being trustworthy and FAIR requires people, processes, technologies and collaboration;** <https://tietoarkistoblogi.blogspot.com/2018/11/being-trustworthy-and-fair.html>)

KAKO ZAGOTOVITI ZAUPANJA VREDNE DIGITALNE STORITVE V OČEH
CILJNIH JAVNOSTI?

Pridobitev Osnovnega certifikata zaupanja vrednih storitev
CoreTrustSeal: kriteriji za **repozitorije** kot skrbnike digitalnih objektov

Osnovni certifikat zaupanja vrednih arhivov

Pred dvema letoma sta bila v osnovni certifikat združena dva kataloga zahtev za podatkovne repozitorije, in sicer Data Seal of Approval (DSA) in World Data System (ICSU-WDS).

Certifikat sestavlja **16 zahtev**, ki jih morajo izpolnjevati zaupanja vredni arhivi

Trenutna verzija: 2017–2019

Zahteve so trenutno v recenziji, nova verzija bo na voljo konec leta 2019: Verzija 2020–2022

POSTOPEK PRIDOBITVE:

Samoevalvacija arhiva → recenzija 2 recenzentov → uspešen odgovor na komentarje in priporočila recenzentov → pridobitev certifikata za obdobje 3 let
*Samoevalvacija vključuje podkrepitev odgovorov **s konkretnimi dokazi**, ki morajo biti dostopni recenzentom na spletu (v polni ali strnjeni obliki!)*

Uveljavitev CTS kot osnovnega certifikata v EOSC (European Open Science Cloud)

Pomen: Trajnostno usmerjeni digitalni repozitoriji so ključni gradniki razvijajočega se ekosistema podatkovnih infrastruktur, kot je EOSC.

Zahtevnejši modeli:

- CCSDS/ISO16363:2012: AUDIT AND CERTIFICATION OF TRUSTWORTHY DIGITAL REPOSITORIES
- DIN 31644: Information and documentation - Criteria for trustworthy digital archives

<https://www.linkedin.com/pulse/formal-certification-data-repositories-key-fair-eosc-herv%C3%A9-l-hours/>

Formal certification for data repositories: key to a FAIR Data EOSC

ABOVE THE CLOUDS, NIGHT.

1. **Poslanstvo:** kdo, potrditev, obseg
2. **Licence:** zakoni, dovoljenja, obveznosti, sankcije
3. **Kontinuiteta dostopa:** tveganja za obstoj, načrt prenosa in nasledstva podatkov/metapodatkov
4. **Zaupnost podatkov/etika:** standardi, skladnost, prepoznavanje
5. **Organizacijska infrastruktura:** financiranje, osebje, znanja in spretnosti
6. **Strokovno usmerjanje:** stik s ciljnimi skupinami, sledenje izzivom raziskovalnega okolja
7. **Celovitost in avtentičnost podatkov:** preverbe, spremembe, dolgotrajno ohranjanje značilnih vrednosti
8. **Vrednotenje:** kriteriji za prevzem, seznam formatov...
9. **Dokumentirani procesi hranjenja:** nivoji varnosti, preverjanje
10. **Načrt ohranjanja:** strategije, formati
11. **Kakovost:** celovitost podatkov, metapodatkov in dokumentacije za uporabnike
12. **Definirani postopki dela**
13. **Iskanje in identifikacija:** katalog in ustaljeno citiranje
14. **Ponovna uporaba podatkov:** razumljivost
15. **Tehnologija**
16. **Varnost**

CESSDA Trust group: poročilo

Interni pregled osnutkov prijav za CTS članic ali kandidatk CESSDA

- Razlike med PS
 - Nekateri imajo dovolj ljudi in sredstev, drugi majhni in izpostavljeni tveganjem
- Dobro opredeljena poslanstvo, ponovna uporaba, varovanje podatkov in etika.

Deliverable 4.1 projekta SaW: "Trust" workshops report

<http://cessdasaw.eu/content/uploads/2017/11/SAW-D4.1..pdf>

Izzivi arhivov pri izpolnjevanju zahtev

- zagotavljanje ustreznih dokazov k odgovorom (javno/interno; jezik dokumentov!)
 - če dokumentacija v slovenščini, kratek povzetek v angleščini
- transparentnost in jasnost delovnih procesov → veliko predhodnega vložka za pripravo dokumentacije, če le-ta ne obstaja
 - Koristno narediti seznam obstoječe in manjkajoče dokumentacije
 - Načrt za izpolnitev vrzeli

- Kontinuiteta delovanja: odvisnost od financiranja dejavnosti (minimalno 3 letno stalno financiranje!)

- odgovarjanje na vprašanja, povezana z tehnologijo in varnostjo!

Razlog: pomanjkanje IT podpore;

pogodbe s tretjimi partnerji in njihova vloga v delovnem procesu

Izkušnja s prijavo v ADP

V letu 2018 pridobili osnovni certifikat CoreTrustSeal (verzija 2019 – 2020), kar nas uvršča v skupino maloštevilnih arhivov v Sloveniji z omenjeno potrditvijo kakovosti delovanja in zaupanja vrednih storitev arhiviranja.

Priprava na prijavo potekala postopno (pripravljanje ustrezne dokumentacije in dokazov k posameznim zahtevam) in ob podpori ostalih arhivov znotraj CESSDA ERIC.

- Politika dolgotrajne hrambe

Verzija 1.0

Datum: 13. januar 2017

Implementation of the CoreTrustSeal

The CoreTrustSeal board hereby confirms that the Trusted Digital repository ADP - Social Science Data Archives complies with the guidelines version 2017-2019 set by the CoreTrustSeal Board.

The afore-mentioned repository has therefore acquired the CoreTrustSeal of 2016 on January 23, 2018.

The Trusted Digital repository is allowed to place an image of the CoreTrustSeal logo corresponding to the guidelines version date on their website. This image must link to this file which is hosted on the CoreTrustSeal website.

Yours sincerely,

The CoreTrustSeal Board

V pomoč: Aktivnost na področju digitalne hrambe

Spremljanje domačega in mednarodnega dogajanja, trendov, itd.:

- SMERNICE ZA ZAJEM, DOLGOTRAJNO OHRANJANJE IN DOSTOP DO KULTURNE DEDIŠČINE V DIGITALNI OBLIKI
- Konference, izobraževanja
- Sodelovanje v projektih (npr. SERISS: Nove vrste podatkov... Kriteriji za ocenjevanje in postopki; Pravni in etični vidiki deljenja podatkov...)
- Partnerstva
 - Primeri partnerstev v drugih državah (ki pomagajo pri premagovanju ovir, npr. pravnih problemov z licenciranimi vsebinami: privilegiran režim v povezavi z vsebinami, ki so kulturna dediščina) → zgled Finska

Podporno delovanje ADP

- Aktivno sodelujemo znotraj CESSDA ERIC (*Consortium of European Social Science Data Archives*) skupine »Trust«, ki podpira in svetuje članicam in pridruženim članicam CESSDA v zadevah, povezanih z zaupanjem delovanja posameznih arhivov

- Aktivni smo tudi v recenzentskem odboru osnovnega certifikata CoreTrustSeal, kjer izvajamo recenzije prijav repozitorijev
- Koordiniramo novoustanovljeno **RDA vozlišče Slovenija** - nacionalno vozlišče organizacije Research Data Alliance, kjer se v 1+1/2 letnem projektu med drugim ukvarjamo z usklajevanjem razvoja raziskovalne infrastrukture na podlagi mednarodno priznanih standardov in načel (CoreTrustSeal, FAIR) kot ene od točk v Akcijskem načrtu izvedbe Nacionalne strategije odprtega dostopa do znanstvenih publikacij in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015-2020

Včlanite se v skupino RDA Node Slovenija!

<https://rd-alliance.org/groups/rda-slovenia>

RDA in Slovenia

[Home](#) » [Working And Interest Groups](#) » [RDA Europe National Nodes](#) » [RDA In Slovenia](#)

Group details

History

What is RDA Node Slovenia?

RDA Node Slovenia is a national RDA node established to act as a long-term central contact point between the Research Data Alliance and data practitioners, funding organizations, research agencies and other relevant stakeholders in Slovenia.

RDA Node Slovenia is coordinated by the [Slovenian Social Science Data Archives \(ADP\)](#). The RDA Node Slovenia data community was initially composed of the representatives of the Humanities ([DARIAH-SI](#)) and Linguistics ([CLARIN.SI](#)) research data infrastructures, and the [University of Ljubljana](#). The node is, however, open for additional research data infrastructures, researchers and other interested stakeholders from Slovenia (see *How to participate?*).

What are its aims?

The aims of the Node are general with some specific emphasis related to the coordination of the infrastructure development based on internationally recognised standards, e.g. CoreTrustSeal (CTS), and to the development of journal policies as one of the points in the National Action Plan that can impact the rise of data sharing culture:

RDA in Slovenia

Node Coordinators: Janez Štebe, Irena Vipavc Brvar, Maja Dolinar

Public - accessible to all site users

[Join Group](#)

[Index](#)

[Add new content](#)

[Group Wiki](#)

[Group Mailing list Archive](#)

CTS sovpada s primerljivim nivojem osnovnih FAIR principov

- 1. sledenje načelom FAIR:** opisujejo značilnosti digitalnih objektov
- F - *findable*: podatke je mogoče najti,
 - A - *accessible*: podatki so dostopni,
 - I - *interoperable*: podatke je mogoče povezati z drugimi podatki,
 - R- *re-usable*: podatke je mogoče ponovno uporabiti.

Poročilo EC: *Turning FAIR data into reality* (November 2018)

Da bi raziskovalci lahko podatke delili FAIR – morajo biti pripravljeni PS in druge komponente (PID, metapodatkovni standardi, NRRP...).

Trusted Digital Repositories (TDR), najprej na osnovi CTS, bodo podlaga za oceno, ali PS izpolnjujejo zahteve za FAIR

Primerjaj: **FAIR self-assessment tool** za repozitorije: <https://www.ands-nectar-rds.org.au/fair-tool>

RDA Vozlišče Slovenija in Zaupanje ter FAIR

V Akcijskem načrtu (AN) / Strategiji: konkretne zahteve glede vzpostavitve skupnih minimalnih standardov:

- Točke III.1-4 AN. Vzpostavitev/ delovanje/ vzdržnost in trajnost/ človeški viri / certificiranih področnih podatkovnih središč za raziskovalne podatke v skladu z mednarodnimi standardi

RDA Skupine, ki lahko pomagajo:

- RDA-CODATA Interest Group on the Legal Interoperability of Research Data (2016), Principles and Implementation Guidelines for the Legal Interoperability of Research Data, <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.162241>.
- RDA-WDS Working Group on Cost Recovery for Data Centres, (2016), *Income Streams for Data Repositories*. Zenodo, <https://doi.org/10.5281/zenodo.46693>.
- [The FAIR Funder](#) ([IG Research Funders and Stakeholders on Open Research and Data Management Policies and Practices](#))
- [GO FAIR IG](#)
- [FAIR Data Maturity Model WG](#): **core criteria to assess the implementation level of the FAIR data principles**

CTS – FAIR – Stroški?

CTS VIII. Appraisal R8. The repository accepts data and metadata based on defined criteria to ensure relevance and understandability for data users. *

Does the repository use a collection development policy? * Does the repository have quality control checks to ensure the completeness and understandability of data? * Does the repository have procedures in place to determine that the metadata required to interpret and use the data are provided? * Does the repository publish a list of preferred formats?

FAIR data maturity model - Collaborative sheet (Izsek, osnutek):

R1. meta(data) are richly described with a plurality of accurate and relevant attributes

R1.1. (meta)data are released with a clear and accessible data usage licence

R1.2. (meta)data are associated with detailed provenance

R1.3. (meta)data meet domain-relevant community standards

Vsaka do točk zbira podrobne indikatorje in predlog uvrstitve za vrednotenje zrelosti!

Dileme

„not all research data can or should be made broadly available. Data may be subject to various restrictions, such as the protection of personal privacy, national security, proprietary concerns, or other forms of confidentiality, complicating the decisions to save them and then to make them available. Many datasets are not of requisite quality, are not adequately documented or organised, or are of insufficient (or no) interest for use by others.,,

Koliko podatkov je izgubljenih???

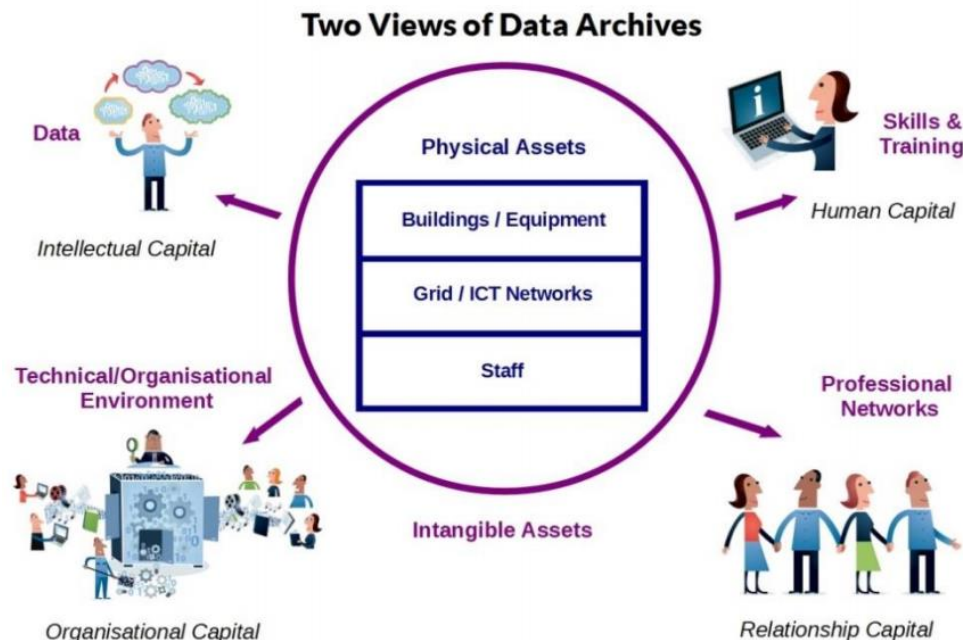
„The reality is that research institutions frequently have no idea how many datasets are held in ad hoc systems or how they are preserved. Many if not most of the digital data created or used in research over the last century have been lost because no long-term repository or other safeguards existed.,,

Kakšni so stroški in koristi?: BUSINESS MODELS FOR SUSTAINABLE RESEARCH DATA REPOSITORIES

Analiza stroškov in koristi

Beagrie et al: Cost-Benefit Advocacy Toolkit:

- Pomembna vloga kompetenčnih centrov, ne le dostop do podatkov
- Razvil metodo ocene stroškov delovanja repozitorija in ocene s strani uporabnikov (raziskovalcev), koliko dodatnega dela bi bilo potrebno, če ne bi bilo PS

Physical Assets and Intangible Assets.

Illustration by Charles Beagrie Ltd ©2017 incorporating images by Jorgen Stamp digitalbewareing.dk. CC-BY licensed.

Kakšna je vrednost izgube digitalnih gradiv (podatkov), ki imajo trajni pomen za kulturno dediščino?

https://www.cessda.eu/content/download/1431/20407/file/04_Benefits_Factsheet_final.pdf

Elementi za vzdržnost sistema

- Vrednotenje in izbor, upošteva trajni pomen za drugo rabo za uporabnike
- Načrti ravnanja z raziskovalnimi podatki (NRRP alias DMP):
 - Ustvarjalci podatkov že na začetku in v teku raziskovanja poskrbijo, da bodo podatki FAIR, so za to nagrajeni in imajo na voljo podporne storitve
- Področna podatkovna središča in drugi repozitoriji podatkov:
 - stremijo k minimalnim skupnim okvirom delovanja, da ni podvajanja, iščejo možnosti sodelovanja (RDA Vozlišče). Za najpomembnejše podatke zagotoviti CTS skladno storitev.

Hvala za pozornost!

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za družbene vede

Arhiv družboslovnih podatkov

Kardeljeva ploščad 5

1000 Ljubljana

www.adp.fdv.uni-lj.si

arhiv.podatkov@fdv.uni-lj.si

Arhiv.Druzboslovnih.Podatkov

@ArhivPodatkov